

УДК 378.147.091.33:[373.016:78]

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/47-3-45>

Тамара ПАНАСЮК,

orcid.org/0000-0003-1871-8304

*концертмейстер кафедри вокально-хорової підготовки,
теорії та методики музичної освіти*

*Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського
(Вінниця, Україна) tamara.panasjuk1963@gmail.com*

Лариса МАЛІНОВСЬКА,

orcid.org/0000-0001-6171-0450

*провідний концертмейстер кафедри вокально-хорової підготовки,
теорії та методики музичної освіти*

*Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського
(Вінниця, Україна) lv.malinovskaya58@gmail.com*

Наталія ВОРОПАЄВА,

orcid.org/0000-0002-7326-3982

*провідний концертмейстер кафедри вокально-хорової підготовки,
теорії та методики музичної освіти*

*Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського
(Вінниця, Україна) nataliavoropaeva982@gmail.com*

РОЛЬ ІНТЕГРАТИВНОГО ПІДХОДУ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

У статті висвітлено питання перетворення в музичній освіті України. Необхідність вирішення виявлених протиріч зумовила проблему дослідження, пов'язану з недостатнім теоретичним та практичним обґрунтуванням аспектів підготовки студентів-музикантів педагогічних спеціальностей у вищій до педагогічної роботи на основі інтегративного підходу. У статті йдеться про необхідність ефективної професійної підготовки майбутніх фахівців, що швидко адаптуються до умов міжнародної конкуренції, вільно володіють своєю професією, готових до постійного професійного зростання і мобільності. Висвітлено завдання, що постають перед учителем нової української школи і вчителем музичного мистецтва зокрема. Вивчено та проаналізовано результати досліджень науковців, викладачів-практиків, що стосуються проблеми професійного становлення майбутнього вчителя, питань розробки підходів до вдосконалення професійної освіти, вивчення цілей підготовки майбутніх учителів шкіл, визначення змісту підготовки, виділення видів професійної підготовки, дослідження змісту інтеграції та способів реалізації її у навчальному процесі. Надані визначення понять «міжпредметні зв'язки», «інтеграція», розглянуто сутність інтегративного підходу в музичній освіті, роль інтегративного підходу як ключового аргументу підвищення ефективності навчання майбутніх педагогів. Встановлено, що інтеграційний процес є складним комплексом, який має більшу варіативність типів, видів, рівнів, напрямів залежно від мети та завдання інтеграції. Застосування і реалізація його дозволить здійснювати професійну підготовку майбутнього вчителя музики цілісно в єдності та взаємозв'язку її складників. Визначено роль розвитку музичних та педагогічних уявлень вчителя музики, його теоретичної та виконавської практики, рівня музично-педагогічної готовності. Доведено, що інтегративний підхід у музичній освіті передбачає здійснення інтеграційних ідей у будь-якому компоненті педагогічного процесу відповідно до завдань навчання і виховання, що сприяє цілісності процесу професійної підготовки. Внаслідок цього принцип інтеграції є найважливішою умовою всього процесу професійної підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва.

Ключові слова: професійна підготовка, інтеграція, міжпредметні зв'язки, музична освіта.

Tamara PANASYUK,

orcid.org/0000-0003-1871-8304

*Concertmaster at the Department of Vocal and Choral Training,
Theories and Methods of Music Education
Vinnytsia Mykhailo Kotsyubynsky State Pedagogical University
(Vinnytsia, Ukraine) tamara.panasjuk1963@gmail.com*

Larysa MALINOVSKA,

orcid.org/0000-0001-6171-0450

Leading Concertmaster at the Department of Vocal and Choral Training,
Theories and Methods of Music Education
Vinnytsia Mykhailo Kotsyubynsky State Pedagogical University
(Vinnytsia, Ukraine) lv.malinovskaya58@gmail.com

Natalia VOROPAIEVA,

orcid.org/0000-0002-7326-3982

Leading Concertmaster at the Department of Vocal and Choral Training,
Theories and Methods of Music Education
Vinnytsia Mykhailo Kotsyubynsky State Pedagogical University
(Vinnytsia, Ukraine) nataliavoropaeva982@gmail.com

THE ROLE OF THE INTEGRATED APPROACH IN THE PROFESSIONAL TRAINING OF THE FUTURE TEACHER OF MUSIC ART

The article covers the issue of transformation in music education in Ukraine. The need to resolve the identified contradictions led to the problem of research related to insufficient theoretical and practical justification of aspects of preparation of music students of pedagogical specialties in higher education for pedagogical work on the basis of an integrative approach. The article deals with the need for effective professional training of future professionals who quickly adapt to the conditions of international competition, are fluent in their profession, ready for continuous professional growth and mobility. The tasks facing the teacher of the new Ukrainian school and the teacher of music in particular are highlighted; the results of research of scientists, teachers-practitioners concerning the problem of professional development of future teachers, issues of developing approaches to improving professional education, studying the goals of training future school teachers, determining the content of training, identifying types of training, research on integration and ways to implement it in the learning process. Definitions of “interdisciplinary links”, “integration” are given, the essence of the integrative approach in music education is considered, the role of an integrative approach as a key argument for improving the effectiveness of training of future teachers. It is established that the integration process is a complex that has a greater variability of types, species, levels, directions depending on the purpose and objectives of integration. Its application and implementation will allow to use the professional training of the future music teacher as a whole in the unity and interconnection of its components. The role of development of musical and pedagogical ideas of a music teacher, his theoretical and performing practice, the level of musical and pedagogical readiness is determined. It is proved that the integrative approach in music education involves the implementation of integration ideas in any component of the pedagogical process in accordance with the objectives of teaching and education, which contributes to the integrity of the training process. As a result, the principle of integration is the most important condition for the whole process of professional training of future music teachers.

Key words: professional training, integration, interdisciplinary links, music education.

Постановка проблеми. Система освіти в Україні зазнає суттєвих перетворень, і перед вищими навчальними закладами постало питання про перетворення в музичній освіті зокрема. Реформування української шкільної системи на законодавчому рівні відображено в Законі «Про освіту» (2017).

Соціальне замовлення дозволяє намітити та визначити стратегічні шляхи розвитку сучасного суспільства, що не тільки дає можливість освіти вийти на перше місце у вирішенні найважливіших завдань розвитку держави та суспільства, але й представляє особливу цінність освіти у сучасному світі, її роль та місце у втіленні життєвих цілей учнів, у становленні їхньої подальшої успішної професійної діяльності. Цим пояснюється те, що нині у сучасній системі освіти пильна увага звертається на нововведення, що з'являються у змісті та структурі професійної підготовки майбутніх

учителів. Ключовим аргументом підвищення ефективності навчання майбутніх педагогів є інтегративний підхід, який нині визначено пріоритетним у розвитку системи освіти в Україні. Саме на засадах інтегративного підходу будуватиметься нова українська школа. Необхідно зазначити, що система професійної підготовки вчителя музики включає низку спеціальних дисциплін (загальнопедагогічну, методичну, інструментальну підготовку, диригентську, вокально-хорову, музично-теоретичну). Чимало вчених звертали увагу на вивчення окремих питань професійної підготовки, але на музичних факультетах інструментальну підготовку розглядають окремо від педагогічної. Звідси випливає, що рівень музично-педагогічної спрямованості досить низький. Необхідність вирішення виявлених протиріч зумовила проблему дослідження, пов'язану з недостатнім тео-

ретичним та практичним обґрунтуванням аспектів підготовки студентів-музикантів педагогічних спеціальностей у виші до педагогічної роботи на основі інтегративного підходу, застосування і реалізація якого дозволить здійснювати професійну підготовку майбутнього вчителя музики цілісно в єдності та взаємозв'язку її складників. На принципах міжпредметних зв'язків має ґрунтуватися вся система знань для повноцінного засвоєння та творчого використання. Інтегративний підхід дає можливість установити необхідні взаємозв'язки між різними видами професійної підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва, а також майбутньої музично-педагогічної діяльності, забезпечити міжпредметні зв'язки.

Аналіз досліджень. Про зростання інтересу до проблеми професійного становлення майбутнього вчителя говорять праці О. Абдуліної, В. Аберган, Є. Олександрової, В. Безрукова, Н. Талізїна, В. Кузьміна, М. Берулави; на це вказують науковці і викладачі-практики І. Козловська, І. Малашевська Л. Масол, Т. Рейзенкінд, О. Щолокова та інші. Питання розробки підходів до вдосконалення професійної освіти привертало увагу науковців, методистів, практиків, таких як: Е. Абдулін, Л. Арчажникова, І. Зимова, І. Рахімбаєва, І. Ржепянська, Є. Рудий, В. Сєріков, В. Шацька, Г. Ципін та ін. Вивченню цілей підготовки майбутніх учителів шкіл присвячені праці С. Батишева, Н. Боритко, О. Вербицького, В. Сластенїна, Р. Шамїонова та інших; визначення змісту підготовки – В. Андрєєва, Н. Воробїйової, С. Годнік та ін.; виділення видів професійної підготовки – О. Абдуліної, Г. Железовського, В. Косирєва та ін. Дослідженнями змісту інтеграції та способів реалізації її у навчальному процесі займалися вчені: В. Аберган, С. Батишева, В. Безрукова, М. Берулава, А. Єрьомкін, І. Зверєва, В. Кузьмін, В. Максимова, Л. Семушина, А. Усова та ін. Інтеграційні процеси були досліджені в роботах В. Безрукової, М. Берулави, В. Гузєвича, Л. Урсули та ін., які встановили, що інтеграційний процес є складним комплексом, що має більшу варіативність типів, видів, рівнів, напрямів залежно від мети та завдання інтеграції.

Мета статті – обґрунтувати необхідність використання інтегративного підходу у підготовці майбутніх учителів музичного мистецтва до професійної діяльності.

Виклад основного матеріалу. Натепер у музичній освіті України у зв'язку з новими перетвореннями в державних стандартах актуалізується потреба у вчителі музики як суб'єкті культури: творчої особистості, орієнтованої на

уміння, організацію, планування своєї педагогічної діяльності, професіоналі, адаптованому до мінливих умов в освітній системі. Основна мета професійної освіти – підготовка кваліфікованого працівника відповідного рівня і профілю, конкурентоздатного на ринку праці, компетентного, відповідального, що вільно володіє своєю професією і орієнтованого у суміжних сферах діяльності. Для досягнення необхідного у сучасному світі рівня професійної компетентності педагога-музиканта необхідний пошук ефективних шляхів загальнокультурного розвитку майбутніх фахівців. Сьогоднішній учитель музики має бути актуальним, мобільним, інтегрованим у загальнопедагогічній, виконавській, вокальній, диригентській, інструментальній, лекторській, дослідницькій діяльності. Компетентність сучасного педагога-музиканта включає у себе не тільки високий рівень знань і умінь у галузі музичного мистецтва, педагогіки і психології, але і здатність до саморозвитку, здатність навчатися протягом усього життя, швидко і творчо реагуючи на нові досягнення науки і практики. Звідси виявляється потреба у якісному професійно підготовленому вчителі музики. У дослідженнях сучасних учених професіоналізм розглядається як виконання людиною своєї роботи на високому рівні. Поняття професіоналізму пов'язане насамперед з уявленнями про особливий світогляд особистості, яка не обмежується якимось набором знань, умінь і результатів людини в конкретній галузі діяльності, а визначається рівнем розвитку його самосвідомості і особливостями її психіки. Діяльність вчителя музики визначається сучасними умовами життя суспільства, інтересами та поглядами, місіями та цілями державної освіти. Професія педагога-музиканта як вид трудової діяльності включає вміння і навички педагогічної, виховної, організаторської, просвітницької, методичної, виконавської роботи. Велике значення у підготовці конкурентоспроможних музикантів має всебічний розвиток самого вчителя. Нині система музичної освіти націлена на створення та перегляд нових технологій та форм навчання. Специфіка музично-педагогічної освіти містить такі складники: багаторівневий освітній комплекс; пріоритет принципів педагогіки мистецтва; своєрідність професійної компетенції педагога-музиканта, що базується на поєднанні власне музичної, загальнокультурної і психолого-педагогічної підготовки; універсальний характер музичної підготовки майбутніх педагогів-музикантів, пов'язаний з широким полем їхньої майбутньої

професійної діяльності. Використання інновації та різних підходів орієнтують учителів постійно і безперервно вдосконалювати свої знання та навички, бути в творчому пошуку.

Одним із важливих аспектів у професійній підготовці є особистість вчителя як основа педагогічної взаємодії між об'єктом та суб'єктом у навчальному процесі. Важливу роль грає розвиток музичних та педагогічних уявлень вчителя музики, його теоретичної та виконавської практики, рівень музично-педагогічної готовності.

У стародавніх трактатах філософів Арістотеля, Платона, Сократа особлива увага приділялася світогляду і мисленню людини, її твердженням, діяльності, пізнавальному інтересу; вважалося, що людина завжди повинна досягнути істини буття. Вчені стверджували, що завдяки самовдосконаленню, розумінню в людині розвивається мотивація дізнатися більше, зростає прагнення до знань. Ідеї про єдність наукових знань таких мислителів, як Арістотель, Платон, Демократ, знаходили відображення ще у стародавній філософії.

До недавніх часів весь освітній процес був комплексом безлічі споріднених предметів, схожих між собою, і називався «міжпредметними зв'язками». Наприкінці ХХ століття у системі міжпредметних зв'язків виникло поняття «інтеграція». Термін «інтеграція» як процес розвитку пов'язаний з об'єднанням у ціле раніше розрізнених частин та елементів, що ведуть до нової якості. Інтеграція постає як зразок міжпредметних з'єднань і підносить навчання на новий рівень. Термін «інтеграція» (від лат. *integratio* – «відновлення», «поповнення», «цілий») у філософії тлумачиться як «сторона процесу розвитку, що пов'язана з об'єднанням у ціле різнорідних частин і елементів» (Аверинцев, Араб-Огли, Іль'чев, 1989: 215). Інтегративний підхід у музичній освіті передбачає здійснення інтеграційних ідей у будь-якому компоненті педагогічного процесу відповідно до завдань навчання і виховання, що сприяє цілісності процесу професійної підготовки. Інтеграція в музичній освіті служить провідником від однієї дисципліни до іншої. Усі музичні дисципліни мають одну спільність – музичну спрямованість; усі дисципліни допомагають освоїти структуру, систему, історію відродження музики. Своєю чергою інтеграція спрямована на поглиблення взаємозв'язків між дисциплінами, галузями знань, наукових знань з практикою, тим самим забезпечуючи цілісність навчального процесу.

Зміст музичного навчання будується на основі обліку міжпредметних зв'язків, це своєю чергою є однією з умов вирішення музично-педагогічних

завдань. На принципах міжпредметних зв'язків має ґрунтуватися вся система знань для повноцінного засвоєння та творчого використання. Внаслідок цього принцип інтеграції є найважливішою умовою всього процесу професійної підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва.

Ось уже протягом кількох десятиліть інтеграція виступає як стратегічно важливий напрям в освіті, завдяки якому можливе масштабне навчання, отримання більшої інформації. Інтеграція – це спосіб оновлення, це зростання одержаних знань, часом постає як вид пізнання шляхом поєднання наукових знань в одну систему; інтеграція відтворює новий результат, вносить нове бачення в методику та систему освіти.

Розглянемо два значення інтеграції. У першому – інтеграція постає як сприйняття цілісної картини світу, довкілля, і орієнтиром виступає навчання. У другому – єднання знань у різних сферах, орієнтиром виступають засоби навчання.

В інтеграції важливим є системний підхід, який потребує поетапного вивчення об'єкта освіти і розвитку особистості. Її розглядають як умову узагальнення у світі педагогіки. Е. Г. Юдін розглядає інтеграцію як предмет наукового вивчення, який поділяє та возз'єднує знання (Юдін, 1978: 330). В. І. Загвязинський, В. В. Гузеєв, А. Я. Данилюк та ін. описували інтеграцію як одну з важливих віх у науці, культурі, у розвитку суспільства як основного принципу прогресу.

В освіті виділяють два напрями інтеграції:

- роль інтеграції у прогресі культури та науки, яка служить розумінням та світоглядом студентів;
- роль інтеграції у формуванні професійного та особистісного зростання студента.

Такі напрями засновані на закономірностях інтеграції, виражені у синтезі комплексних наук, взаємодоповнюючих форм та засобів свідомості. Інтеграція в освіті є складною формою комунікації, в результаті якої виникає розуміння і засвоєння знань, умінь і навичок шляхом зародження особистісних та культурних сенсів.

Аналіз досліджень та наукових підходів дозволяє визначити інтеграцію як систему міждисциплінарного підходу, яка дає основу для вирішення проблемних ситуацій у навчальному процесі. Спираючись на взаємозв'язки науки та мистецтва, вона визначає виділення ознак системи та показує, що педагогічну проблему можна вирішити, спираючись на системність та цілісність педагогічних відомостей, інтегрування виховних та дидактичних систем. Останніми роками інтеграція стає однією з базових категорій сучасної педагогіки, яка має свої цілі, від-

мінні риси, способи формування інтеграційних ознак. Інтеграція, на думку вчених, має випереджальний характер, який в освіті проявляється як стрімкий розвиток сучасних засобів та новітніх технологій, що є перспективним напрямом у вдосконаленні освіти. Інтеграція як процес є єдиним цілим змістом низки дисциплін з метою формування комплексних знань, внаслідок чого відбувається глибоке розуміння системи освіти в найкоротші терміни. Але для цього майбутньому фахівцю потрібно володіти мобільним мисленням, яке включає аналіз, синтез, порівняння, спостереження, дедукцію, експеримент та ін. У такому разі буде простежуватися міждисциплінарний взаємозв'язок, укладений в інтеграції знання. Як підтверджує А. С. Безрукова, інтеграція є цілісністю ознак із новими властивостями, що не притаманні окремим компонентам (Безрукова, 1994: 152). Вважається, що інтеграція прискорює думку студентів, дає ефект у найкоротші терміни, чого не можна досягти традиційними способами. Міждисциплінарні зв'язки в інтеграції дозволяють вивчати різні дисципліни узгоджено, що активізує розумову діяльність, покращує якість навчання, формує науково-пізнавальні здібності, надає сприйняття цілісної картини. Все це сприяє поглибленню взаємозв'язку між дисциплінами та спрямоване на інтенсифікацію освіти.

Міждисциплінарна інтеграція має велике значення у дослідженні основ педагогічної науки та її розвитку, а також для практичної діяльності майбутніх учителів музики. Суть інтеграції полягає у пошуку єдиного початку та створення нового змісту. Інтегративний підхід сприяє систематизації навчально-пізнавальної діяльності та, на думку вчених, прискорює формування світогляду учнів, виграє у часі.

У психології інтеграція розкривається як упорядкованість, узгодженість внутрішньосистемних процесів. Ще у стародавній філософії знаходили відображення ідеї про єдність наукових знань таких мислителів, як Арістотель, Платон, Демократ. На думку І. Г. Песталоцці, процес навчання має дві сторони, з однієї – розмежування між собою окремих предметів, з іншої – об'єднання подібних предметів (Песталоцці, 1963: 278). К. Д. Ушинський розробив аналітико-синтетичний метод навчання грамоти, де інтегрував письмо та читання. В. О. Сухомлинський розробив приклади проведення інтегрованих уроків, на яких проводив інтеграцію основних видів пізнавальної діяльності. Сучасні вчені А. Я. Данилюк, О. О. Вербицький вважали, що інтеграція найчастіше використовувалася в теорії навчання, де

зливалися воедино психологія мислення та дидактика (Вербицький, 2009: 32).

Інтеграція починається з проникнення у сутність, тобто діяльність, спрямовану на зміну. Вона покликана відображати об'єктивні наукові знання, ефективно показувати міждисциплінарні зв'язки та природничо-наукові методи дослідження. Тим самим інтеграція спрямована на оновлення вузької спеціалізації у навчанні. Інтеграція слугує джерелом знаходження нових фактів, висновків та результатів, водночас вона дає можливість для самореалізації педагогічної творчості та розкриття здібності учнів. Результатом інтеграції можуть бути:

- комплексне застосування знань, перенесення ідей з однієї науки в іншу;
- підвищення науково-пізнавальних здібностей, розвиток багатогранної особистості;
- класифікація отриманих знань.

У добу технологічного прогресу в музичній освіті посилюється інтерес до синтезу знань шляхом наростаючих комплексних труднощів, які можна вирішити на рівні міждисциплінарного підходу. Зростає інтерес до інтегрованого мислення, до застосування нових удосконалених програм, у яких відображені інновації, ідеї та запити суспільства. Інтеграція стає фактором утворення єдиної систем знань, яка не набула поширення в практичній дійсності у зв'язку з недостатньою розробкою її теоретичних основ.

Висновки. На підставі вивчення та аналізу сучасних проблем і процесів у галузі підготовки педагогів-музикантів ми доходимо висновку, що застосування інтегративного підходу у професійній підготовці вчителя музики України є результатом і процесом комплексної взаємодії науки і мистецтва, який виявляється у сукупності прийомів та теоретичної та практичної діяльності, сприяє формуванню науково-пізнавальних здібностей багатогранної особистості; це структурований процес, що містить взаємозалежні блоки дисциплін профільного та спеціального напрямів, що вивчаються у вищому навчальному закладі; форма здійснення нового ступеня у новому ефективному навчанні, навчальному процесі, побудованому на міжпредметній взаємодії. Інтеграція в освіті є складною формою комунікації, в результаті якої виникає розуміння і засвоєння знань, умінь і навичок шляхом зародження особистісних та культурних смислів, завдяки застосуванню міждисциплінарного синтезу, підвищує якісну наукову, практичну, педагогічну та виконавську діяльність. Інтегративний підхід може виступати як стратегія методології музичного мистецтва, яка

є ланкою об'єднання всього освітнього простору, допомагає підвищити результати та рівень професійної підготовки вчителів музики. Застосування інтегративного підходу в навчальному процесі активізує наукові, пізнавальні, традиційно-культурні, музично-виконавчі здібності, що втілюються в дію та формують моральні, духовні, педагогічні, виховні якості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аверинцев С. С., Араб-Оглы Л. Ф., Ильичев Л. Ф. *Философский энциклопедический словарь*. Москва : Сов. Энциклопедия, 1989. 815 с.
2. Безрукова В. С. *Интеграционные процессы в педагогической теории и практике*. Екатеринбург, 1994. 152 с.
3. Вербицкий А. А. *Личностный и компетентностный подходы в образовании. Проблемы интеграции*. Москва : Логос, 2009. 336 с.
4. Виготский Л. *Психология искусства*. Москва : Искусство, 1968. 244 с.
5. Кузьмина Н. В. *Способности и талант учителя : пособие для учителей*. Москва : Новая школа, 1995. 33 с.
6. Пастушенко Л. А. Принцип інтеграції у формуванні професійної компетентності учителя музики. *Наукові записки. Серія «Психолого-педагогічні науки»*. 2013. № 1. С. 66–71.
7. Песталоцци И. Г. *Избранные педагогические сочинения*. Москва : Издательство АПН РСФСР, 1963. Т. 2. 278 с.
8. Попова О. В., Губа А. В. *Особистісно-діяльнісний підхід. Наукові підходи до педагогічних досліджень : колективна монографія*. Харків : Апостроф, 2012. С. 216–245.
9. Хребто Т. С. *Дидактична підготовка майбутнього вчителя до розробки інтегрованих форм навчання. Педагогіка та психологія : зб. наук. пр.* 2011. Вип. 38. С. 112–118.
10. Щолокова О. П. *Професійна компетентність як стратегічний напрям модернізації мистецької освіти України. Вісник Глухівського державного університету. Серія «Педагогічні науки»*. 2006. Вип. 8. С. 19–23.
11. Щолокова О. П. *Основи професійної художньо-естетичної підготовки майбутнього вчителя*. Київ : ВІПОЛ, 1996. 172 с.
12. Юдин Э. Г. *Системный подход и принцип деятельности: методологические проблемы современной науки*. Москва : Наука, 1978. 391 с.

REFERENCES

1. Averintsev S. S., Arab-Ohly E. A., Ilichev L. F. *Filosofskii entsiklopedicheskii slovar* [Philosophical encyclopedic dictionary]. Moskva: Encyclopedia, 1989, 815 p. [in Russian].
2. Bezrukova V. S. *Integratsionnyie protsessy v pedagogicheskoy teorii i praktike* [Integration processes in pedagogical theory and practice]. Ekaterinburg, 1994, 152 p. [in Russian].
3. Verbitskiy A. A. *Lichnostnyiy i kompetentnostnyiy podhodyi v obrazovanii. Problemyi integratsii* [Personal and competence approaches in education. Integration issues]. Moscow: Logos, 2009, 336 p. [in Russian].
4. Vigotskiy L. *Psihologiya iskusstva* [Psychology of art]. Moskva: Art, 1968, 244 p. [in Russian].
5. Kuzmina N. V. *Sposobnosti i talant uchitelia: posobie dlia uchitelei* [Abilities and talent of the teacher: a manual for teachers]. Moskva: Novaia shkola, 1995, 33 p. [in Russian].
6. Pastushenko L. A. *Pryntsyp intehratsii u formuvanni profesiinoini kompetentnosti uchytelia muzyky* [Principle of integration in the formation of the professional competence of the teacher of music]. *Naukovi zapysky. Seriiia "Psihologhopedahohichni nauky"* – Scientific notes. Series "Psychological-pedagogical sciences", 1, Nizhyn, Ukraine: NDU, 2013. pp. 66–71 [in Ukrainian].
7. Pestalotsti I. G. *Izbrannyye pedagogicheskyye sochineniya* [Selected pedagogical writings]. Moscow: Publishing house APN RSFSR, 1963, 278 p. [in Russian].
8. Popova O. V., Huba A. V. *Osobystisno-diiialnisnyi pidhid* [Personal and activity approach]. *Naukovi pidhody do pedahohichnykh doslidzhen – Scientific Approaches to Pedagogical Researches*. Kharkiv, Ukraine: Apostrof, 2012. Pp. 216–245 [in Ukrainian].
9. Khrebto T. S. *Dydaktychna pidhotovka maibutnoho vchytelia do rozrobky intehrovanykh form navchannia* [Didactic preparation of the future teacher for the development of integrated forms of education]. *Pedagogy and Psychology: collection of scientific works*. 2021, Issue 38, pp. 112–118 [in Ukrainian].
10. Shcholokova O. P. *Profesiina kompetentnist yak stratehichnyi napriamok modernizatsii mystetskoii osvity Ukrainy* [Professional competence as a strategic direction of modernization of artistic education of Ukraine]. *Visnyk Hlukhivskoho derzhavnoho universytetu. Seriiia "Pedahohichni nauky"* – Bulletin of the Glukhiv State University. Series "Pedagogical Sciences", 2006. Issue 8, pp. 19–23 [in Ukrainian].
11. Shcholokova O. P. *Osnovy profesiinoini khudozhno-estetychnoi pidhotovky maibutnoho vchytelia* [Fundamentals of professional artistic and aesthetic training of future teachers]. Kyiv: VIPOL, 1996. 172 p. [in Ukrainian].
12. Yudin E. G. *Sistemnyi podhod i printsip deyatelnosti: Metodologicheskyye problemyi sovremennoy nauki* [System approach and principle of activity: Methodological problems of modern science]. Moskva: Nauka, 1978. 391 p. [in Russian].